

RAPORT INTERIMAR NR. 1
24 februarie – 6 martie 2009

I. SUMAR EXECUTIV

- Pentru cele 101 de locuri în Parlament pe 5 aprilie se vor afla în competiție partide cu liste electorale închise și candidați independenți într-o singură circumscripție națională, prin reprezentare proporțională. Candidații independenți se consideră aleși dacă întrunesc cel puțin trei la sută din voturile declarate valabile. Listele sunt eligibile pentru atribuirea fotoliilor în cazul în care întrunesc cel puțin șase la sută din voturile declarate valabile. Cel puțin 50 la sută din alegătorii înregistrați trebuie să participe în scrutin pentru ca alegerile să fi considerate valabile.
- În linii generale, Codul electoral cu ultimele modificări operate în aprilie 2008, prevede condițiile necesare pentru desfășurarea unor alegeri democratice. Un șir de recomandări făcute în comun de Comisia de la Veneția a Consiliului Europei și OSCE/BIDDO urmează încă a fi implementate.
- La 6 martie, Comisia Electorală Centrală (CEC) înregistrase cincisprezece liste electorale de partid și trei candidați independenți, în cadrul unui proces general amplu. Cererile de înregistrare ale altor cinci candidați independenți se aflau în proces de examinare. Câteva liste electorale de partid conțin numele unor figuri proeminente, afiliate în trecut altor partide politice, dintre care unele nu și-au prezentat propriile liste electorale.
- Alegerile vor fi gestionate de către o administrație electorală de trei niveluri, formată din CEC, 37 de Consilii electorale de circumscripție (CC) și circa 2000 birouri electorale ale secțiilor de votare (BSV). În linii generale, pregătirile electorale par să se desfășoare conform graficului. De menționat că CEC își execută atribuțiile într-o manieră transparentă și pare să se bucure de încrederea participanților în procesul electoral.
- Campania se desfășoară într-un cadru general pluralist și se caracterizează printr-o rezonanță redusă. Sporirea activităților electorale se așteaptă odată cu finalizarea procesului de înregistrare a candidaților. În timp ce oficialii guvernamentali declară că alegerile vor fi democratice, partidele de opoziție anticipează acces inegal la mijloacele de informare în masă, intimidări și pe alocuri fraude în ziua alegerilor prin manipularea datelor în listele de alegători.
- Difuzarea dezbaterilor electorale în presa electronică a fost programată să înceapă la 9 martie. Pe 27 februarie MOA a început monitorizarea a șapte posturi de televiziune, două posturi radio și nouă ziare, pentru a evalua prestația presei în perioada electorală.
- În conformitate cu noua Lege privind întrunirile publice, organizatorii manifestațiilor în aer liber nu mai sunt obligați să obțină autorizația autorităților publice locale, ci doar să le informeze. Un caz de încălcare a acestei legi a fost adus în atenția MOA OSCE/BIDDO.
- Până la anunțarea datei alegerilor, au fost inițiate dosare penale împotriva unor lideri de partide de opoziție. Se așteaptă că hotărârile judecătorești finale nu vor fi pronunțate înainte de ziua alegerilor. Către 4 martie, la CEC au parvenit circa 75 de contestații, inclusiv circa 25 contestații legate de reflectarea campaniei în mass-media.

- Pe 25 februarie postul de televiziune din Nisporeni *Albasat* a fost supus unui control din partea poliției; nu a fost prezentat un mandat de percheziție. Ministerul Afacerilor Interne a afirmat că percheziția a fost legitimă, însă postul de televiziune a contestat aceste acțiuni în instanță.

II. INTRODUCERE

Alegerile parlamentare se vor desfășura pe data de 5 aprilie 2009, după cum a fost anunțat de către Parlamentul Republicii Moldova pe data de 2 februarie, în conformitate cu noremele Codului Electoral de a anunța data alegerilor cu cel puțin 60 de zile în prealabil. În baza invitației Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova și în urma efectuării Misiunii de evaluare a necesităților, Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/BIDDO) a lansat Misiunea de observare a alegerilor (MOA) pe 24 februarie. MOA OSCE/BIDDO, condusă de dl Nikolai Vulcianov, este formată dintr-o echipă de bază ce numără 13 membri, cu sediul la Chișinău și 24 observatori pe termen lung, repartizați pe data de 2 martie în 11 centre regionale pe tot teritoriul țării. MOA OSCE/BIDDO este constituită din reprezentanți ai 22 state participante la OSCE. În plus, statele membre ale OSCE au fost solicitate să trimită 200 observatori pe termen scurt pentru a observa deschiderea secțiilor de votare, votarea și numărătoarea voturilor.

III. CONTEXT GENERAL

După alegerile din 5 aprilie, noul Parlament va alege noul Președinte. Actualul Președinte, dl Vladimir Voronin, Președintele Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), cu cea mai mare fracțiune parlamentară de după alegerile parlamentare din 2001, nu mai poate candida pentru realegere, după încheierea a două mandate consecutive¹. Mandatul Președintelui Voronin expiră pe 7 aprilie și el va continua să-și îndeplinească atribuțiile până la depunerea jurământului de către succesorul său. În decurs de 45 de zile de la expirarea mandatului Președintelui, Parlamentul urmează să aleagă noul Președinte. Dacă nici un candidat nu va întruni majoritatea de 3/5 (61 de voturi parlamentare), va avea loc a doua rundă de alegeri în termen de 3 zile, între doi candidați care au obținut cele mai multe voturi. În cazul în care nici unul dintre ei nu obține majoritatea necesară de 3/5 de voturi, Parlamentul va anunța alegeri repetate ale Președintelui în termen de 15 zile de la prima rundă de alegeri eșuate. Dacă alegerile repetate ale Președintelui eșuează, Președintele în exercițiu va dizolva Parlamentul și va desemna o dată pentru alegeri parlamentare².

IV. CONTEXTUL POLITIC

Eșichierul politic a fost marcat de fragmentare și restructurări frecventă. Percepția publicului asupra partidelor politice este de cele mai dese ori conturată de proeminența liderilor acestora, decât de programele partidelor. În urma alegerilor parlamentare din 2005, trei formațiuni politice au reușit să fie reprezentate în Parlament, printre care PCRM, Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD) și blocul electoral „Moldova Democrată”. În prezent, în Parlament sunt reprezentate 8 partide politice.³

1 În conformitate cu art. 80, alin. 1 și 4 al Constituției, Președintele poate fi ales doar pentru două mandate consecutive, fiecare având un termen de 4 ani.

2 A se vedea art. 78 al Constituției și articolele 2, 9 și 10 ale Legii privind procedura de alegere a Președintelui.

3 Parlamentul actual este compus din: PCRM – 55 locuri, Alianța “Moldova Noastră” (AMN) – 13 locuri, PDM – 11 locuri, PPCD – 7 locuri și 15 deputați din Parlament care în trecut făceau parte din alte fracțiuni. În cadrul perioadei legislative, ei au reprezentat următoarele partide: Mișcarea Social-politică Acțiunea Europeană (MAE), Partidul Social Democrat din Moldova (PSDM), Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) și Partidul Național Liberal (PNL).

Alegerile parlamentare din 2005 și, în mod special, alegerile locale din 2007 au arătat o diminuare a sprijinului populației pentru PCRM, aflat la guvernare. În 2005, Președintele Voronin a fost reales cu suportul PPCD, Partidului Democrat din Moldova (PDM) și Partidului Social-Liberal (PSL)⁴. Ultimele două partide s-au detașat de blocul pre-electoral „Moldova Democrată” după alegerile din 2005.

În conformitate cu noua Lege cu privire la partidele politice, adoptată în decembrie 2007, partidele politice au fost obligate să opereze modificări statutare, urmând că se conformeze noilor norme legale până la 1 octombrie 2008. La sfârșitul lui ianuarie 2009, documentele fiecărui partid politic au fost verificate și declarate ca fiind în conformitate cu legea nouă. Fiecare partid a fost reînregistrat, chiar dacă unele partide s-au confruntat cu anumite dificultăți în acest proces.

Campania se desfășoară într-un mediu general pluralist și are o rezonanță redusă. Concurenții politici au avut dreptul să înceapă agitația electorală după înregistrarea lor la CEC, care urma să se încheie la 10 martie. Intensificarea activităților electorale se așteaptă la sfârșitul perioadei de înregistrare, de asemenea odată cu începerea dezbatelor electorale de către radiodifuzori. În timp ce oficialii guvernamentali afirmă că alegerile vor fi democratice, partidele de opoziție anticipează acces inegal la mijloacele de informare în masă, intimidări și pe alocuri fraude în ziua alegerilor prin manipulări de date în listele de alegători.

Până la anunțarea datei alegerilor, au fost inițiate dosare penale împotriva unor lideri de partid, în mod special împotriva celor din opoziție, pentru diverse infracțiuni presupuse, printre care deturnare de fonduri, fraude și/sau acte de corupție. Un caz proeminent este ancheta inițiată împotriva d-lui Serafim Urechean, președintele AMN, pentru o presupusă conspirație de asasinare a Vice-președintelui Parlamentului.⁵ Este probabil că în nici unul dintre aceste cazuri nu vor fi pronunțate hotărâri judecătorești înainte de alegeri.

În atenția MOA OSCE/BIDDO au fost aduse acuzații de intimidare și exercitare a presiunii asupra candidaților și partidelor de către diferiți reprezentanți de partid. De cele mai multe ori, acuzațiile se referă la avertizări din partea autorităților față de membrii de partid sau candidați ai partidelor de opoziție privind riscul de a-și pierde serviciul. Unii interlocutori și-au exprimat îngrijorarea privind nerespectarea de către autoritățile locale a cerinței de a pune la dispoziția concurenților electorali încăperi. De asemenea, utilizarea presupusă a „resurselor administrative” a fost identificată drept problemă de către concurenții electorali.

În timp ce legislația prevede revocarea din funcție a candidaților ce dețin funcții de ministru sau alte funcții publice, Președintele țării, Prim-ministrul și Președintele Parlamentului sunt scutiți de această obligație prin prevederile corespunzătoare ale Codului Electoral.

Codul Electoral prevede reguli cu privire la finanțarea campaniei și obligă participanții să prezinte la CEC rapoarte de două ori pe săptămână privind tranzacțiile legate de campanie electorală. Pe 6 februarie, CEC a stabilit baremul de cheltuieli pentru desfășurarea agitației electorale pentru concurenții electorali, permițând utilizarea a 12 milioane de lei (aprox. 886.000 Euro) pentru partidele politice și 500.000 de lei (aprox. 37.000 Euro) pentru candidații independenți. De asemenea, CEC a stabilit dreptul concurenților de a primi credite fără dobândă. Printr-o decizie din

4 PSL a fuzionat mai târziu cu PDM.

5 Au apărut informații privind dispariția primarului de Vorniceni (AMN) după ce acesta a fost achitat într-un dosar în care era acuzat de acte de corupție la judecătoria din Strășeni. MOA a OSCE/BIDDO va urmări evoluțiile în acest caz.

20 februarie, CEC a precizat că este interzisă obținerea donațiilor din surse necunoscute, din străinătate, de la organizații internaționale sau de la instituții finanțate de guvern.

Pe data de 3 martie, partidele înregistrate au declarat la CEC cheltuieli în sumă de 9,4 milioane în total.⁶

V. CADRUL JURIDIC

Constituția a fost adoptată în 1994 și a fost modificată de câteva ori, cel mai recent în 2006. Constituția prevede că Republica Moldova este un stat democrat guvernat de supremația legii. Ea prevede apărarea drepturilor și libertăților civile și politice fundamentale.

Codul electoral, adoptat în 1997 și modificat ultima dată în aprilie 2008, stabilește procedura de desfășurare a tuturor alegerilor și a oricărui referendum în Republica Moldova. În general, este recomandabil ca alegerile să se efectueze în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul OSCE. Codul a fost revizuit prin efortul comun al Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei și OSCE/BIDDO, și un șir de recomandări rămân încă a fi luate în considerare. Cadrul juridic general cuprinde de asemenea Legea cu privire la partidele politice, Legea cu privire la întrunirile publice, legi organice cu privire la instanțele judecătorești și regulamentele și hotărârile adoptate de CEC.

Legea cu privire la întrunirile publice prevede că organizatorii întrunirilor publice nu sunt obligați să obțină în prealabil autorizația autorităților publice locale, cum a fost necesar în trecut. Este suficientă informarea autorităților locale de resort cu cinci zile în prealabil. Întrunirile publice și manifestațiile pot fi organizate în orice loc public și pot fi interzise doar prin decizia instanței. Până în prezent, MOA OSCE/BIDDO a fost sesizată despre un singur caz de încălcare a libertății de întrunire în Telecău (CC Orhei), în care primarul local a interzis o manifestație în aer liber.

VI. SISTEMUL ELECTORAL

Parlamentul Republicii Moldova este unicameral și numără 101 de membri, ce dețin un mandat de 4 ani. Membrii Parlamentului sunt aleși într-o singură circumscripție națională prin reprezentare proporțională. Alegătorii votează pentru liste de partid închise sau pentru candidați independenți auto-desemnați. Pentru a fi reprezentate în Parlament, partidele politice trebuie să depășească pragul electoral de 6% de voturi valabile, iar pentru candidații independenți pragul este de 3%.⁷ Candidații independenți aleși sunt primii cărora li se oferă mandate, iar mandatele rămase sunt distribuite prin aplicarea metodei d'Hondt între listele de partid alese proporțional voturilor obținute.

În anii trecuți, pragul electoral a fost modificat de câteva ori. După scrutinul parlamentar din 2005, pragul a fost micșorat de la 6 până la 4%. OSCE/BIDDO și Comisia de la Veneția a Consiliului Europei au considerat această micșorare drept o îmbunătățire. Totuși, prin modificările operate la Cod în 2008 pragul a fost majorat la 6%.

Alegerile se consideră valabile dacă mai mult de 50% din alegătorii înregistrați iau parte la scrutin. MOA OSCE/BIDDO a fost informată de către CEC că numărul total al alegătorilor înregistrați

6 În primele 20 de zile ale campaniei, s-a raportat utilizarea fondurilor pentru agitație electorală după cum urmează: PSDM – 2,6 milioane lei, PCRM – 2,3 milioane lei, PLDM – 1,6 milioane lei, PPCD - 277,000 lei, UCM - 111,000 lei. Mișcarea social-politică "Acțiunea Europeană" (MAE) și Partidul Conservator (PC) au declarat că nu au folosit deloc fonduri pentru desfășurarea campaniei electorale.

7 În cadrul alegerilor anterioare, nu s-au înregistrat cazuri în care candidații independenți să depășească pragul electoral.

include toți alegători înregistrați pe listele de bază și cei înregistrați pe listele suplimentare.

În cazul în care nu este întrunit cvorumul, se va efectua o a doua rundă de alegeri în termen de 14 zile după alegeri, fiind necesară prezența la urne a cel puțin 1/3 din alegătorii înregistrați pentru ca alegerile repetate să fie validate.

În Opiniile Comune ale Comisiei de la Veneția și OSCE/BIDDO, s-a recomandat în mod repetat înlăturarea condiției de întrunire a unui cvorum anumit pentru a evita posibilitatea creării unui cerc vicios de alegeri eșuate și a unor potențiale fraude electorale. Interlocutorii din țară par să fie convinși că peste 50% din electorat se va prezenta la urne.

VII. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Structura administrației electorale pentru alegerile parlamentare este formată din Comisia Electorală Centrală, 37 de comisii electorale de circumscripție și circa 2000 de birouri electorale ale secțiilor de votare. CEC este un organ permanent, cu un mandat de activitate de cinci ani, iar CC și BSV sunt create pentru perioadele electorale, respectiv cu 50 și 20 de zile înainte de ziua alegerilor.

Se pare că CEC se bucură de încrederea tuturor participanților la procesul electoral și până în prezent a funcționat într-un mod transparent. Ședințele acestuia sunt anunțate în prealabil și ordinea de zi este publicată pe pagina web a CEC cu o zi înainte de convocarea ședinței, precum și prin intermediul comunicatelor de presă. CEC convoacă ședințe regulat de două ori pe săptămână și sesiuni extraordinare în caz de necesitate. Până în prezent, ședințele sale au fost bine organizate, fiind deschise pentru public, mass-media și observatorii locali, iar deciziile sale au fost publicate pe pagina web. În general, pregătirile pentru alegeri corespund planului de acțiuni.

CEC este formată din nouă membri, inclusiv unul numit de către Președinte, unul de către Guvern și șapte de Parlament, cinci dintre ei reprezentând partidele de opoziție. CEC numără un personal de 29 de angajați permanenți și se pare că nu are personal adițional angajat special pentru perioada alegerilor. CC sunt constituite din 7-11 membri, dintre care doi sunt numiți de instanțele de judecată de sector, iar ceilalți membri sunt nominalizați de către partidele parlamentare, proporțional reprezentării lor în Parlament. BSV numără între 5 și 11 membri, dintre care trei sunt desemnați de către consiliile locale și ceilalți – de partidele parlamentare. Membrii CEC și persoanele nominalizate de judecătorii de sector în cadrul CC nu pot fi membri de partid. Partidele politice din Parlament ce formează fracțiuni sunt împuternicite să desemneze membri în cadrul CC și BSV proporțional numărului de locuri deținute în legislativ. Președinții, vice-președinții și secretarii organelor electorale sunt aleși prin vot secret de către toți membrii organului respectiv.

Din cele 37 de CC-uri, au fost constituite doar 35. Două CC, prevăzute pentru Transnistria nu au fost formate. Deși votarea nu va avea loc pe teritoriul care se află *de facto* sub controlul autorităților transnistrene, vor fi create 10 BSV pe malul de vest al râului Nistru pentru alegătorii de pe malul de est, care vor fi incluși în listele suplimentare ale acestor secții de votare.

Se vor constitui 33 de BSV în cadrul ambasadelor și consulatelor Republicii Moldova pentru alegătorii moldoveni aflați peste hotare. Toate aceste secții se vor afla sub jurisdicția Consiliului electoral de circumscripție Chișinău. S-a generat o controversă, ajunsă în instanță, în urma solicitărilor unor partide politice și a unor persoane fizice de a deschide secții de votare suplimentare pentru votarea în afara țării astfel ca un număr mai mare de alegători aflați peste hotare să-și poată exercita drepturile electorale.

CEC a informat MOA OSCE/BIDDO că a organizat la sfârșitul anului 2008 seminare de „formare de formatori” pentru partidele politice și candidații potențiali ai acestora la postul de membri ai comisiilor electorale. Se prevede efectuarea unor seminare de instruire suplimentare pentru Președinții BSV, care la rândul lor vor instrui ceilalți membri ai BSV. De asemenea, CEC a pregătit manuale de instruire, materiale video și spoturi de educație pentru alegători în cooperare cu organizațiile internaționale și ONG-uri.

VIII. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

Cetățenii Republicii Moldova, care în ziua alegerilor au atins vârsta de 18 ani, au drept de vot. Excepție constituie persoanele recunoscute drept incapabile, precum și persoanele condamnate la privațiune de libertate printr-o hotărâre definitivă a instanței de judecată, pentru infracțiuni grave, foarte grave și deosebit de grave.

Listele de alegători sunt formate în baza informației furnizate de Ministerul Dezvoltării Informaționale, prin extragerea datelor din Registrul de Stat al Populației, prezentate către CEC la o cerere adresată înainte de alegeri. Potrivit Codului Electoral, CEC urmează să transmită listele de alegători autorităților locale, care la rândul lor au obligația să efectueze anual o actualizare a acestora și să transmită informația înapoi către CEC, nu mai târziu de 1 martie. În acest an, CEC a prelungit termenul de colectare a datelor până pe 15 martie, aceasta fiind data oficială pentru publicarea listelor de alegători. Persoanele care și-au schimbat locul de reședință după alegerile precedente sunt încurajate de către CEC, prin intermediul anunțurilor publice, să informeze autoritățile locale respective despre locul lor actual de reședință cu 45 de zile înainte de ziua alegerilor. Alegătorii au dreptul de a vota la locul lor permanent de trai înregistrat sau la locul temporar de reședință declarat, cel din urmă având prioritate în caz că alegătorul deține ambele tipuri de reședință simultan. În cazul schimbării locului de trai după depășirea termenului stabilit de 45 de zile, sau în cazul unei imposibilități anunțate de a vota la un BSV desemnat, alegătorii sunt în drept să primească un certificat de vot în absență.

MOA OSCE/BIDDO a fost informată că în comparație cu datele privind înregistrarea alegătorilor din alegerile precedente, numărul de cetățeni cu drept de vot pe teritoriul Moldovei, pare să se fi majorat cu câteva sute de mii de persoane, conform datelor registrului de stat. MOA OSCE/BIDDO urmărește acest subiect.

IX. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

CEC a primit cereri de înregistrare din partea candidaților electorali în perioada dintre 5 februarie și 5 martie. Deciziile privind înregistrare candidaților sunt adoptate în termen de șapte zile de la depunerea cererii. Listele electorale ale partidelor politice trebuie să conțină cel puțin 51 și cel mult 103 candidați. Candidații independenți sunt obligați să prezinte minim 2000 și nu mai mult de 2500 de semnături în susținerea cererii sale de înregistrare. Listele electorale ale partidelor și candidaților independenți antrenați în cursa electorală vor apărea pe buletinul de vot în ordinea înregistrării la CEC. În cazurile în care câteva cereri de înregistrare au fost depuse simultan, CEC a organizat tragere la sorți.

În total, până pe data de 6 martie, au fost înregistrați 1,383 de candidați pentru a participa în cursa electorală. Majoritatea acestor candidați figurează pe 15 liste înaintate de partidele politice. Ca urmare a interdicției de a forma alianțe pre-electorale, amendament operat la legislația electorală în anul 2008, unele liste ale partidelor politice conțin candidați care până recent au fost membri proeminenți ai altor partide. Deși candidații nu trebuie să fie în mod obligatoriu membri ai

partidului care-i nominalizează, ei nu pot figura în calitate de membri ai unui alt partid. Pe lângă candidații nominalizați de partidele politice, trei candidați independenți au fost înregistrați, iar documentele altor cinci se aflau în examinare la CEC, la momentul scrierii prezentului raport.

În conformitate cu ultimele modificări operate la Codul electoral din aprilie 2008, a fost introdusă o limitare a dreptului de a fi ales pentru persoanele cu cetățenie multiplă. Acești cetățeni pot să figureze în calitate de candidați, însă în cazul alegerii, sunt obligați să renunțe la celelalte cetățenii. Pe 18 noiembrie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a emis o hotărâre împotriva Republicii Moldova, considerând că această restricție este o încălcare a dreptului de a fi ales, în baza articolului 3 din Protocolul nr. 1 al Convenției Europene privind Drepturile Omului⁸.

X. MASS-MEDIA

În timp ce radioul asigură accesul la un public larg, în special în zonele rurale, televiziunea este cea mai influentă sursă de informare. Postul public de televiziune, *Moldova 1*, are acoperire pe aproape întreg teritoriul Moldovei. Ziarele au un impact limitat din motivul unei circulații relativ reduse. Postul privat de televiziune, PRO TV,⁹ s-a confruntat cu probleme privind prelungirea licenței în decembrie 2008.

Constituția garantează dreptul la libera exprimare și interzice cenzura. Deși Moldova a înlăturat răspunderea penală pentru calomnie, prevederile din cadrul Codului Civil privind defăimarea mai stipulează condiții care pun sub semnul întrebării eficiența exercitării dreptului la libera exprimare. Comportamentul instituțiilor de informare în masă în perioada electorală este reglementată de Codul Electoral, Codul Audiovizualului precum și Regulamentul privind reflectarea campaniilor electorale în mijloacele de informare în masă. Acesta din urmă a fost adoptat de către CEC pe 2 februarie, în baza concepției elaborate de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA), instituția de reglementare în domeniul audiovizualului.

Acest Regulament stabilește în detaliu regulile de activitate a posturilor de televiziune în perioada electorală, prevăzând *inter alia* obligația de acordare a timpului de antenă gratuit și contra plată tuturor candidaților, în baza principiului de egalitate. Fiecare candidat înregistrat are dreptul la cel mult 120 de minute de emisie contra plată la posturile radio și de televiziune publice pe durata întregii campanii. În plus, candidații au dreptul să participe fără plată în dezbateri organizate de instituțiile media publice. Posturile publice de televiziune pot de asemenea oferi fiecărui candidat 120 de minute de emisie și dezbateri cu participare fără plată. Pe 6 martie, instituția publică *Teleradio Moldova* a organizat prima tragere la sorți pentru a stabili programul dezbaterilor, acestea urmând să înceapă pe 9 martie.¹⁰

Către acest moment, la CEC au fost depuse peste 25 de contestații legate de activitatea mass-media. Câteva contestații au fost de asemenea înaintate către CCA. În unele cazuri, partidele politice au contestat la CEC neinclusiunea referinței obligatorii că materialul plasat este unul electoral. CEC a avertizat *EU TV și N4* pentru încălcarea legislației. Într-un alt caz, CEC a decis că PCRM trebuie să-și retragă spotul său plătit deoarece acesta prezenta, contrar legislației, imagini ale unor oficiali străini. În cazul altor trei partide (AMN, PLDM și PL), CEC a decis să acestea trebuie să-și retragă spoturile sale televizate din motivul că sunt contrare legislației, care interzice utilizarea simbolurilor

8 Hotărârea CEDO din 18 noiembrie 2008 privind cazul *Tănase și Chirtoacă v. Moldova* (cererea nr. 7/08).

9 Care, în baza numărului de interlocutori, a fost perceput ca o sursă corectă și echilibrată de informare

10 Dezbaterile vor avea loc în formă de dueluri moderate dintre doi concurenți electorali, cu durata de 30 de minute fiecare emisiune, atât la radio, cât și la televiziune

de stat a Republicii Moldova și a altor state. Pe 6 martie, CEC a respins ca fiind nefondată contestația PCRМ potrivit căreia AMN ar fi favorizată în programele de știri ale postului public *Moldova 1*.

Pe 3 martie, CEC a menținut decizia CC din Chișinău, care a stabilit încălcarea legislației electorale de către ONG „Asociația Presei Independente” ca rezultat a publicării unui material analitic conținând critică la adresa PCRМ. În decizia sa, CEC consideră că articolul reprezintă agitație electorală, de la care respectivul ONG ar fi trebuit să se abțină în baza articolului 30(1) din Legea privind asociațiile publice, care prevede „neparticiparea asociațiilor obștești ... la susținerea partidelor politice, organizațiilor social-politice și candidaților independenți în cadrul alegerilor”. Însă, această decizie pare să reprezinte o încălcare a articolului 47(1) a Codului Electoral, care prevede dreptul cetățenilor „...de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale acestora; precum și de a face agitație în favoarea sau în defavoarea candidaților...”

Pe data de 25 februarie, postul de televiziune Albasat din Nisporeni a fost supus unui control din partea poliției. Deși în baza notei explicative difuzate ulterior de Ministerul de Interne percheziția a fost declarată legitimă și bazată pe sesizări ale cetățenilor cu privire la contracte de muncă și evaziune fiscală, un mandat oficial de percheziție nu a fost prezentat. Postul de televiziune a contestat acțiunea în instanță, care a examinat cazul pe 27 februarie, fără a emite o decizie.

Pe 27 februarie, MOA OSCE/BIDDO a început monitorizarea instituțiilor de presă, inclusiv evaluarea calitativă și cantitativă a modului în care reflectă campania electorală șapte posturi de televiziune, două posturi radio și nouă ziare.¹¹ Alte trei organizații locale monitorizează de asemenea activitatea mass-media.¹²

XI. CONTESTĂRI

Alegătorii și concurenții electorali au dreptul să conteste acțiunile sau lipsa acțiunilor și hotărârilor birourilor electorale ale secțiilor de votare și ale consiliilor electorale de circumscripție în organele electorale ierarhic superioare și instanțele de judecată naționale. Plângerile împotriva acțiunilor sau inacțiunilor și hotărârilor CEC vor fi depuse la Curtea de Apel din Chișinău. Conformarea instituțiilor mass-media normelor legislative este monitorizată atât de CEC, cât și de CCA. În același timp, este stipulat că CEC și/sau instanțele de judecată soluționează litigiile dintre concurenții electorali și instituțiile mass-media. Suprapunerea competențelor organelor electorale și a instanțelor de judecată ar putea duce la confuzii și decizii contradictorii.

Potrivit informației prezentate de CEC, către 4 martie la CEC au fost depuse 75 de contestații.

Pe 6 martie, Curtea Supremă de Justiție a menținut hotărârea Curții de Apel Chișinău și a respins contestația AMN prin care aceasta cerea ca CEC să deschidă secții de votare suplimentare pentru

11 Instituțiile de presă sunt după cum urmează: *Moldova 1* (televiziune publică), *NIT TV* (post TV cu acoperire națională, *EU TV*, *N4*, *Pro TV Chișinău*, *TV 7* (posturi TV cu acoperire limitată în afara Chișinăului), *Gagauzia TV* (televiziune publică regională), *Radio Moldova* (post de radio public), *Vocea Basarabiei* (radio); *Flux*, *Jurnal de Chișinău*, *Moldova Suverană*, *Săptămâna*, *Timpul*, *Ziarul de Gardă*, *Komsomolskaya Pravda*, *Moldavskie Vedomosti*, *Nezavisimaya Moldova* (ziare).

12 Proiectele de monitorizare a mass-media sunt realizate de organizații membre ale „Coaliției 2009”, ce cuprinde 63 de organizații non-guvernamentale naționale, Centrul independent de Jurnalism, precum și Asociația Presei Independente, și Asociația Presei Electronice. Grupul „Controlul Civic – Electorală 2009” de asemenea a menționat că va monitoriza mass-media.

cetățenii moldoveni de peste hotare. Deși pe data de 17 februarie Curtea Europeană a Drepturilor Omului a admis cererea Partidului Liberal Democratic din Moldova (PLDM) privind aceeași chestiune, este puțin probabil că hotărârea să fie pronunțată înainte de ziua alegerilor.

Decizia din 12 februarie a CEC privind ștampilarea buletinelor de identitate ale alegătorilor ca o măsură de prevenire a unei posibile votări multiple a fost atacată în Curtea de Apel Chișinău de către MAE. Contestația a fost respinsă și ulterior reclamantul a depus apel în Curtea Supremă de Justiție, iar audierile pe acest caz urmează încă să aibă loc.

XII. PARTICIPAREA FEMEILOR ȘI MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Cadrul juridic prevede participarea egală a femeilor și bărbaților la procesul electoral. Din cei 1,383 candidați, 402 sunt femei. În Parlamentul actual, 21,8 procente din deputați sunt femei, iar în Guvern activează șase miniștri de sex feminin. Totuși, unele ONG-uri s-au plâns că femeile candidați ocupă poziții mai inferioare pe listele electorale și în realitate au șanse reduse să accedă în legislativ.

Minoritățile naționale se bucură de drepturi egale consfințite de Constituție și în modul general există un cadru juridic stabil ce permite participarea minorităților naționale în procesul electoral. Conform recensământului din 2004, minoritățile naționale constituie circa 24 de procente din populația Moldovei. Minoritățile naționale sunt reprezentate de ucraineni (8,4 procente), ruși (5,9 procente), găgăuzi (4,4 procente), bulgari (1,9 procente) și romi. Din toate grupurile minoritare, se pare că romii sunt excluși la scară înaltă din viața economică și procesul de luare a deciziilor.

XIII. OBSERVATORII LOCALI ȘI INTERNAȚIONALI

Codul electoral prevede posibilitatea monitorizării procesului electoral de către organizațiile internaționale și neguvernamentale, reprezentanți ai guvernelor străine, asociațiile obștești locale și reprezentanți ai candidaților electorali.

Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului, LADOM, membru al „Coaliției 2009”, la sfârșitul lunii ianuarie 2009 a dislocat 37 de observatori pe termen lung și 6 coordonatori regionali pentru monitorizarea campaniei pre-electorale. LADOM a publicat 3 rapoarte de monitorizare a alegerilor. În ziua alegerilor, LADOM planifică să disloce circa 2000 observatori pe termen scurt și se pregătește pentru efectuarea unei numărări paralele a voturilor în principalele centre urbane. Un alt ONG umbrelă, Coaliția „Controlul civic – electorală 2009” a declarat că planifică dislocarea a circa 200 observatori pe termen scurt pentru a observa procedurile din ziua alegerilor în întreaga țară.

XIV. ACTIVITĂȚILE MOA OSCE/BIDDO

OSCE/BIDDO și-a deschis oficiul în Chișinău pe 24 februarie 2009. Reprezentanții MOA OSCE/BIDDO au avut întâlniri cu Președintele CEC, Ministrul Afacerilor Interne, Ministrul Justiției, Vice-ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Președintele CCA, Vice-ministrul Dezvoltării Informaționale, Directorul *Teleradio Moldova* și cu alte oficialități de stat de rang înalt. De asemenea, MOA OSCE/BIDDO s-a întreținut cu Șeful Misiunii OSCE din Moldova, ambasadorii statelor participante la OSCE și reprezentanții organizațiilor internaționale. OSCE/BIDDO a stabilit relații de lucru cu CEC și a avut întrevederi cu consiliile electorale de circumscripție, partidele parlamentare și candidații, cu reprezentanții societății civile și mass-media.

*Acest raport este de asemenea disponibil în limbile moldovenească și rusă.
Singura versiune oficială a acestui document este cea în limba engleză.*